

AART

**ULUSLARARASI
ANADOLU SANAT SEMPOZYUMU**
INTERNATIONAL
ANADOLU ART SYMPOSIUM

TAM BİLDİRİ KİTABI
FULL PAPER BOOK

**AART ULUSLARARASI
ANADOLU SANAT SEMPOZYUMU
TAM BİLDİRİ KİTABI**

Anadolu Üniversitesi Yayın No: 4200
Güzel Sanatlar Fakültesi Yayın No:103
ISBN:978-975-06-4157-2

Sempozyum Düzenleyen Kurum:

Anadolu Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi

Sempozyum Onursal Başkanı:

Prof. Dr. Fuat Erdal

Sempozyum Başkanı:

Prof. Rahmi Atalay

Sempozyum Takvimi:

15-16 Nisan 2021

Sempozyum Dili:

Türkçe ve İngilizce

Sempozyum Bilim Kurulu Başkanı:

Prof. Rahmi Atalay

Sempozyum Düzenleme ve Yürütme Kurulu

Prof. Nurbıye Uz

Doç. Duygu Kahraman

Dr. Öğr. Üyesi Murat Ateşli

Doç. Dr. Selvin Yeşilay

Doç. Dr. Çiğdem Taş Alicenap

Dr. Öğr. Üyesi Gökтуğ Günkaya

Öğr. Gör. Cemalettin Yıldız

Öğr. Gör. Işıltañ Ataman Tiryaki

Öğr. Gör. Ülkü Coşkun

Arş. Gör. Aydan Erarslan

Arş. Gör. Ayşe Yerebakan

Arş. Gör. Emin Bakan

Arş. Gör. Esra Öztürk Razi

Arş. Gör. Halim Yentür

Arş. Gör. Hasan Çimenci

Arş. Gör. Harika Musal Çakmaklısoy

Arş. Gör. İbrahim Korkmaz

Arş. Gör. Kutlu Alican Düzcel

Araş.Gör. Melike Atılkan

Arş. Gör. Nazan Çelik Brutscher

Arş. Gör. Nihal Turan

Arş. Gör. Onur Kuran

Arş. Gör. Ozan Uygan

Arş. Gör. Öncü Çelikođlu

Arş. Gör. Özge Öner

Arş. Gör. Özge Tan

Arş. Gör. Özgür Uđuz

Arş. Gör. Remzi San

Arş. Gör. Selim Çınar

Arş. Gör. Ufuk Ramazan Akbey

Arş. Gör. Yasin Arslan

Arş. Gör. Ziya Gökhan Apaydın

Bildirilerdeki tüm içeriklerin
sorumlulukları yazarlarına aittir.

Bildiriler başvuru sıralamalarına göre dizilmiştir.

Prof. Dr. Fuat Erdal Anadolu Üniversitesi Rektörü	8
Prof. Rahmi Atalay Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekan V.	10
DAVETLİ BİLDİRİLER INVITED GUESTS PAPERS.....	12
THE 3D CERAMIC PRINTING AND ITS ROLE IN RESEARCH AND TEACHING Anna Calluori Holcombe	13
HISTORICAL TRANSITIONS AND CONTEMPORARY CONNECTIONS IN GLASSMAKING Chad Holliday.....	14
HEYKELDE DİJİTAL DÖNÜŞÜM Doç. Bülent Çınar	15
STORYTELLING AND VISUAL DESIGN Ellen Lupton.....	16
VALUES AND RESPONSIBILITIES IN ART, CRAFT, DESIGN. Jacques KAUFMANN	17
BİR MÜZE AÇILIŞININ KÜRATÖRLÜĞÜNÜ YAPMAK ANKARA REŞİM HEYKEL MÜZESİNİN SALONLARININ TASARIMINI TANZİM VE TEFRİŞİNİ PROJELENDİRMEK Prof. Dr. Kıymet Giray , Dr. Güniz Meltem Giray.....	18
TÜRKİYE GÜNCEL SANATI TARİHİ İLE MODERN SANATININ TARİHİNİ GEÇİŞLİ YAZMA PROBLEMİ Süreyya Evren	19
IDEA: "DRAWING HAS UNDENIABLY BEEN A TOOL TO DEVELOP IDEAS, BUT THE PROCESS ITSELF IS WHAT KEEPS MY WORK HEALTHY." Sandra Trujillo.....	20
BLOOM MAPS: CONTENT AND PROCESS – A SERIES. Timothy Frerichs	21
WHICH ISSUES ARE IMPORTANT TO THINK ABOUT IF YOU WANT TO EDUCATE ART STUDENTS? Timon HAGEN	22
SÖZLÜ BİLDİRİLER ORAL PAPERS.....	23
GESTALT TEORİSİ VE GÖRSEL ALGISAL ORGANİZASYON YASALARI GESTALT THEORY AND VISUAL PERCEPTIONAL ORGANIZATION LAWS Lefika Yılmaz Sandal, Prof. Metin İnce	24
VİDEO OYUN ÇEVRE KONSEPT TASARIMLARINDA ÜÇ BOYUTLU İLLÜSTRASYON YÖNTEMLERİ 3D BASED ILLUSTRATION TECHNIQUES FOR VIDEO GAME ENVIRONMENT CONCEPT DESIGN Arş. Gör. Hazal Yayalar.....	39
GÜNÜMÜZ ÇAĞDAŞ SANATINDA KİMLİK VE ÖTEKİLEŞTİRME SORUNALI THE PROBLEM OF IDENTITY AND OTHERIZATION IN TODAY'S CONTEMPORARY ART Mükrem Altıkardeş	53
KAVRAMSAL SANATTA YAZININ KULLANIMI VE BİR BİLGİSAYAR YAZILIMI OLARAK YENİ MEDYA SANATI USE OF WRITING IN CONCEPTUAL ART AND NEW MEDIA ART AS A COMPUTER SOFTWARE Dr. Öğr. Üyesi Ezgi Tokdil	68
POSTMODERN SANATTA KÜBİST AÇILIMLAR, 'ZAMANA İLİŞKİN YENİ YÖNELİMLER CUBIST PERSPECTIVES IN POSTMODERN ART, NEW TRENDS ABOUT TIME Dr. Öğr. Üyesi Ezgi Tokdil	93
"KALİPLARI AŞINCA" SERGİSİ BAĞLAMINDA SERAMİK SANATINDA ANTROPOMORFİK MITLERDEN İZLER TRACES OF ANTHROPOMORPHIC MYTHS IN THE ART OF CERAMIC IN THE CONTEXT OF THE EXHIBITION "BEYOND THE VESSEL" Arş. Gör. Fevziye Yelmen	114
TASARIMDA GÖRSEL DÜŞÜNME VE ESKİZ SKETCHING AND VISUAL THINKING IN DESIGN Doç. Özge Kandemir, Arş. Gör. Aysu Ceren Yılmaz.....	126
TASARIMDA YENİ BİR STRATEJİ POP-UP KÜLTÜRÜ VE UYGULAMALARI A NEW STRATEGY IN DESIGN POP-UP CULTURE AND ITS APPLICATIONS Doç. Özge Kandemir, Arş. Gör. Eliz Mutlu.....	137
TOPLUMSAL OLAYLARIN SANATA YANSIMASI BAĞLAMINDA ADRIENNE SLOANE'UN YAPITLARINDA BİREYSEL SÖYLEMLER INDIVIDUAL DISCOURSE IN ADRIENNE SLOANE'S WORKS IN THE CONTEXT OF REFLECTION OF SOCIAL EVENTS Dr. Öğr. Üyesi Nazan Oskay	149
ERKEN DÖNEM TÜRK SINEMASINDA GÖLGEDE KALMIŞ BİR FİĞÜR: ATATÜRK'ÜN KAMERAMANI KENAN ERGİNSOY A FORGOTTEN FIGURE IN EARLY TURKISH CINEMA: ATATÜRK'S CAMERAMAN KENAN ERGİNSOY Dr. Öğr. Üyesi Tunç Boran	164
FOTOĞRAF VE MİTOLOJİ İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA MAGNUM FOTOĞRAFLARI ÖRNEĞİ MAGNUM PHOTOS IN THE CONTEXT OF THE RELATION OF PHOTOGRAPHY AND MYTHOLOGY Doç. Dr. Mehmet Fatih Yelmen	186
TASARIM DENEYİMİNDE VE MEKAN TASARIMINDA SES SOUND IN DESIGN EXPERIENCE AND SPACE DESIGN Doç. Özge Kandemir, Aylin Yamandağ Öner.....	201
TÜRK MEDENİYETİNDE KADIN VE ERZURUM'DA KADIN İMGESİ WOMEN IN TURKISH CIVILIZATION AND THE IMAGE OF WOMEN IN ERZURUM Prof. Dr. Yunus Berkli, Arş. Gör. Ayşegül Zencirkıran	215
ANTİK ÇAĞ HEYKEL ATÖLYELERİ VE BRONZ DÖKÜM TEKNİKLERİ ANCIENT SCULPTURE WORKSHOPS AND CASTING TECHNIQUES Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Erpehlivan	233
GRAFİK TASARIMDA ELEŞTİREL BİR DİL OLARAK PARODİ PARODY AS A CRITICAL LANGUAGE IN GRAPHIC DESIGN Dr. Öğr. Üyesi Rahşan Akgül.....	255
ÖTEKİ CİNSİN SANATINDA FEMİNİST YAKLAŞIMLAR FEMINIST APPROACHES IN THE ART OF THE OTHER GENDER Kymet Güven Ak	269
MİLYARLARCASININ ARASINDA TEK BİR NOKTA: YAYOI KUSAMA A SINGLE PARTICLE AMONG BILLIONS: YAYOI KUSAMA Arş. Gör. Dr. Yeliz Cantekin.....	282
POSTMODERN RESİMDE YAZININ ÇEKİCİLİĞİ: ASEMIK YAZI ATTRACTION OF WRITING IN POSTMODERN PAINTING: ASEMIC WRITING Dr. Öğr. Üyesi Tuba Kınay Gör	296
TASARIM EĞİTİMİNDE İNTERNET VE SOSYAL MEDYA ETKİLEŞİMİ INTERACTION OF THE INTERNET AND SOCIAL MEDIA ON DESIGN EDUCATION Doç. Nilay Özsvağ Uluçay.....	310
TARYN SİMON'UN KAÇAK MAL ADLI ESERİ ÜZERİNE POLİTİK BİR OKUMA / İKTİDARIN GÖRÜNMEYEN YÜZÜ VE TEMSİL A POLITICAL STUDY ON TARYN SIMON'S WORK ENTITLED "CONTRABAND": REPRESENTATION AND THE INVISIBLE FACE OF POWER Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Dere.....	321
BULUNTU NESNELER İLE DENEYSEL İLLÜSTRASYON EXPERIMENTAL ILLUSTRATION WITH FOUNDED OBJECTS Arş. Gör. Kübra Canlı	335
SANAT ELEŞTİRİSİ DERSİ KAPSAMINDA KÜLTÜRLERARASI ÇOCUK OYUNLARININ KARŞILAŞTIRILMASI COMPARISON OF INTERCULTURAL CHILDREN'S GAMES WITHIN THE SCOPE OF ART CRITICAL COURSE Doç. Dr. Nalan Okan Akın	340
RİMAS VISGİRDA'NIN SERAMİK ESERLERİNDE GÖLGE İMGESİ SHADOW IMAGE ON RİMAS VISGİRDA'S CERAMICS Dr. Öğr. Üyesi Sanver Özgüven	350
GELENEKSEL EL DOKUMA HALICILIĞINDA AVANOS YAPISI AVANOS STRUCTURE IN TRADITIONAL HAND WEAVING Doç. Dr. Ebru Çoruh, İrem Ketmen	362

YÜZEYLERİNDE ÇÖMLEKÇİLİK SAHNELERİNİN TASVİR EDİLDİĞİ SERAMİKLER CERAMICS IN WHICH POTTERY SCENES DEPICTED ON THEIR SURFACES Doç. Hasan Başkırkan	374	ÇAĞDAŞ GIYİM MODASINDA UYGULANAN KOLAJ TEKNİĞİ COLLAGE TECHNIQUE APPLIED IN CONTEMPORARY FASHION Doç. Selda Kozbekçi Ayrancı, Sıla Küçükkoçlu	608
TOTEM HEYKELERDE GÜNCEL YORUMLAR CONTEMPORARY REVIEWS ON TOTEM SCULPTURES Öğr. Gör. Dr. Şeyma Müge İba	388	HARÇ YIĞMA PRENSİBİYLE ÇALIŞAN ÜÇ BOYUTLU SERAMİK YAZICILARA UYGUN KONYA KİLİ KATKILI BÜNYE TASARIMLARI KONYA CLAY ADDITIVE BODY DESIGNS SUITABLE FOR THREE-DIMENSIONAL CERAMIC PRINTERS WORKING WITH THE PRINCIPLE OF FUSION DEPOSITION MODELLING. Doç. Efe Türkel, Dr. Öğr. Üyesi Pınar Çalışkan Güneş, Fatih Aslan, Nazlı Harika Zorkun Çağlayan	623
SAVAŞ TEMALİ AFGAN HALILARI: ÇOĞULCU BİR GÖRSEL KÜLTÜR OKUMASI AFGHAN WAR RUGS: A PLURALISTIC READING IN TERMS OF VISUAL CULTURE Prof. Dr. İsmail Özgür Soğancı	404	BİR SANATÇI KOLEKTİFİ: THE OUTLAW PRINTMAKERS A COLLECTIVE OF PRINTMAKERS "THE OUTLAW PRINTMAKERS" Doç. Dr. Selvihan Kılıç Ateş	637
POPÜLER ÇOCUK YAYINLARINDA YER ALAN KARAKTER STEREOTİPLERİ VE GÖRSELLERDE İFADE EDİLİŞ BİÇİMLERİ CHARACTER STEREOTYPES IN POPULAR CHILDREN'S PUBLICATIONS AND FORMS OF EXPRESSION IN VISUALS Dr. Öğr. Üyesi Emel Yurtkulu, Dilan Aydan Aydın	418	LASZLO MOHOLY-NAGY'NİN FOTOĞRAF TEKNİĞİNDE YENİLİKÇİ OLGULARA BİÇİMSSEL BAKIŞ A FORMAL OVERVIEW OF INNOVATIVE PHENOMENA IN LASZLO MOHOLY-NAGY'S PHOTOGRAPHY TECHNIQUE Dr. Öğr. Üyesi Turan Yigin	651
SANAT TERAPİ VE GELENEKSEL TÜRK MOTİFLERİ ART THERAPY AND TRADITIONAL TURKISH MOTIFS Prof. Sıdika Sibel Sevim, Arş. Gör. Setenay Sipahi	432	GÖSTERGEBİLİMİN MEDYA ALANINDA UYGULANMA NEDENLERİNE TARİHSEL BAKIŞ A HISTORICAL VIEW ON THE REASONS FOR APPLYING SEMIOTICS IN THE FIELD OF MEDIA Dr. Öğr. Üyesi Turan Yigin	661
İZMİR'DE KAMUSAL SANAT UYGULAMALARI: MURALLAR PUBLIC ART APPLICATIONS IN İZMİR: MURALS Pınar Karabacak, Prof. Dr. Öğuz Dilmaç	447	ANADOLU TÜRK HALI SANATINDA KUŞ SEMBOLİZMİ ÜZERİNE NOTLAR NOTES ON BIRD SYMBOLISM IN ANATOLIAN TURKISH CARPET ART Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem Karaçay	669
PAUL GAUGUİN VE DİE BRÜCKE ÖRNEKLEMİYLE AVRUPA'DA MODERN ZAMANDA İLKEK SANATA YÖNELMENİN İTİCİ KUVVETLERİ THE DRIVING FORCES OF TURNING TO PRIMITIVE ART IN EUROPE WITH THE SAMPLING OF PAUL GAUGUIN AND DIE BRÜCKE Doç. Gülser Aktan	460	KÜLTÜREL BELLEK BAĞLAMINDA FOTOĞRAFIN GÖSTERDİKLERİ WHAT PHOTOGRAPH INDICATES IN THE CONTEXT OF CULTURAL MEMORY Arş. Gör. Serenay Anık Gök	683
ÜLKEMİZDE KÜRATÖRYAL ELEŞTİRİLERE DAİR BİR DEĞERLENDİRME AN EVALUATION ON CURATORIAL CRITICISM IN OUR COUNTRY Doç. Dr. Zeliha Kayahan	474	İZMİR'DE KENT KİMLİĞİNİN OLUŞTURULMASINDA KAMUSAL SANATIN ROLÜ THE ROLE OF PUBLIC ART IN CREATING IDENTITY OF URBAN IN İZMİR Esence Mısr Akyüz, Prof. Dr. Öğuz Dilmaç	695
İSTANBUL'DA TURİZME KAZANDIRILMIŞ YALILARIN SANAT TARİHİ AÇISINDAN İNCELENMESİ RESEARCHING FROM THE ASPECT OF ART HISTORY THE WATERSIDE RESIDENCES IN İSTANBUL THAT HAVE BEEN ALLOCATED TO TOURISM Dr. Öğr. Üyesi Salim Aydın	487	ÇAĞDAŞ SERAMİK SANATINDA ALTERNATİF BİR ANLATIM DİLİ OLARAK DERRIDA'NIN YAPISÖKÜM TEKNİĞİ'NİN İNCELENMESİ VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ RESEARCH ON DERRIDA'S DECONSTRUCTION METHOD AS AN ALTERNATIVE EXPRESSION LANGUAGE IN CONTEMPORARY CERAMIC ART AND APPLICATION EXAMPLES Prof. S. Sibel Sevim, Tuba Marmara	713
BASILI REKLAM TASARIMINDA DUYGUSAL STRATEJİ EMOTIONAL STRATEGY IN PRINTED ADVERTISING DESIGN Selin Nimet Aydın	514	TASARIM SÜRECİNDE HİKAYE VE KAVRAM: LİKÖR İÇME DENEYİMİ ÜRÜNLERİNİN TASARLANMASI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA STORY AND CONCEPT IN THE DESIGN PROCESS: A STUDY ON DESIGNING PRODUCTS OF LIQUOR DRINKING EXPERIENCE Arş. Gör. Hande Büyükatlı	727
HAKİKAT SONRASI BİR ÇAĞDA FOTOĞRAFIN DÖNÜŞÜMÜ TRANSFORMATION OF PHOTOGRAPHY IN THE AGE OF POST-TRUTH Doç. Dr. Gülbin Özdamar Akarçay	530	HALI TASARIMI EĞİTİMİNDE BİLGİSAYAR DESTEKLİ TASARIM DERSLERİNİN DURUMU STATUS OF COMPUTER AIDED DESIGN COURSES IN CARPET DESIGN EDUCATION Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Erdek	741
GÜNÜMÜZ SANATINDA BİR ÖRGÜTLENME BİÇİMİ OLARAK SANATÇI İNİŞİYATİFLERİ VE EYLEM MODELİ OLARAK KARŞILAŞMA ARTIST INITIATIVES AS AN ORGANIZATION FORM AND ENCOUNTER AS A MODEL OF ACTION IN CONTEMPORARY ART Dr. Öğr. Üyesi Serkan Demir	540	SİNEMA'DA KOSTÜM TASARLAMA PRENSİPLERİNİN METAFORLAR ÜZERİNDEN ANLATIMI EXPLANATION OF COSTUME DESIGN PRINCIPLES ON METAPHORES IN CINEMA Doç. Fatma Öztürk Dönmez	752
GÜNÜMÜZ SANATINA YANSIYAN GÖÇ HİKAYELERİ VE YENİ TANIDIK YABANCILAR MIGRATION STORIES MIRRORED IN TODAY'S ART AND LATEST FAMILIAR FOREIGNERS Dr. Öğr. Üyesi Serkan Demir	552	AVANOS'TA BULUNAN YÜKSEK DERECELİ ODUN YAKITLI SERAMİK FIRINLAR "AVANOS FIRINLARINA PROMETHEUS'UN ÇAĞRISI" HIGH-DEGREE WOOD FUEL CERAMIC KILNS IN AVANOS "THE CALL OF PROMETHEUS FOR THE CERAMIC KILNS IN AVANOS" Doç. Dr. Betül AYTEPE Serinsu, Öğr. Gör. Bahadır Cem Erdem	767
GÖSTERİ ÇAĞINDA ELEŞTİREL KAMUSAL SÖYLEM VE VİDEO PRATİKLERİ CRITICAL PUBLIC DISCOURSE IN THE AGE OF SHOW BUSINESS AND VIDEO PRACTICES Aşkın Ercan	566	MULTİDİSİPLİNER BİR YAKLAŞIM OLARAK DİJİTAL ART DIGITAL ART AS A MULTIDISCIPLINARY APPROACH Öğr. Gör. Gülgin Altuğ Taşkanal, Arş. Gör. Kürşat Kaan Özkemahlı	782
İSKANDİNAV ÜLKELERİNDE SANATSAL BAĞLAMDA CAM ALANINDAKİ GELİŞMELER ARTISTIC DEVELOPMENTS IN GLASS IN THE SCANDINAVIAN COUNTRIES Öğr. Gör. Ecem Küpeli, Prof. Mustafa Ağatekin	579	TÜRK SANATINDA SEMBOLİK BAZI HAYVAN FİĞÜRLERİNİN İLLÜSTRASYONA YORUMLANMASI ILLUSTRATION OF SOME ANIMAL FIGURES IN TURKISH ART INTERPRETATION Prof. Dr. Yunus Berkli, Feyza Akçelik	798
TEMİZ VE PARLAK: TARİHSEL SÜREÇTE BANYO ÜRÜNLERİ VE TEMİZLİK KAVRAMI CLEAN AND SHINY: BATHROOM PRODUCTS AND THE CONCEPT OF CLEANLINESS THROUGHOUT THE HISTORY Dr. Öğr. Üyesi Zehra Sözbir Köylü	593		

JOAN MITCHELL SANATINDA İFADE OLANAKLARI VE YAPIT ÜRETİMİ ÜZERİNE ON EXPRESSION POSSIBILITIES AND WORK PRODUCTION IN JOAN MITCHELL'S ART Doç. Muteber Burunsuz.....	811	YEME-İÇME EYLEMİNİN BATI RESİM SANATINDA STATÜ GÖSTERGESİ OLARAK KULLANIMI THE USE OF THE EATING AND DRINKING ACTION AS A STATUS INDICATOR IN THE EUROPEAN ART OF PAINTING Dr. Öğr. Üyesi Onur Karaalioglu.....	1027
MODAYA UYGUN GİYİLEBİLİR TEKNOLOJİLER FASHIONABLE TECHNOLOGIES Arş. Gör. Ayşegül Baydemir, Prof. Dr. Mine Biret Tavman Ertuğrul.....	824	HAYVAN ÖZGÜRLEŞMESİ İÇİN FOTOĞRAF: AITOR GARMENDIA FOTOĞRAFINDA TOPLUMSAL BELGECİ GELENEĞİN İZLERİ PHOTOGRAPHY FOR ANIMAL LIBERATION: TRACES OF THE SOCIAL DOCUMENTARY TRADITION IN AITOR GARMENDIA PHOTOGRAPHY Dr. Öğr. Üyesi Savaş Onur Şen.....	1042
SANAT VE TASARIM ALANINDA TERMOKROMİK BOYA KULLANIMI VE ÇEVRESEL KONULARDA FARKINDALIK YARATMA ODAKLI TASARIM ÖRNEKLERİ THE USE OF THERMOCHROMIC PAINT IN ART AND DESIGN AND EXAMPLES OF DESIGN FOCUSED TO RAISING AWARENESS ON ENVIRONMENTAL ISSUES Arş. Gör. Semih Oduncu.....	838	JAPON POPÜLER KÜLTÜR ÖGESİ "MANGA": KAPİTAL MANGA İNCELEMESİ JAPANESE POPULAR CULTURE ITEM "MANGA": REVIEW ON CAPITAL IN MANGA Ezgi Bengisu Bahar.....	1055
PANDEMİ DÖNEMLERİNDE AFİŞ TASARIMI 1918 İSPANYOL GRİBİ VE COVID 19 PANDEMİSİ ÖRNEĞİ POSTER DESIGN IN PANDEMIC PERIODS THE EXAMPLE OF THE 1918 SPANISH FLU VE COVID 19 PANDEMIC Doç. Dr. Şirin Şengel.....	859	TÜKETİCİLERİN ÜRÜN YARATICILIĞINI DEĞERLENDİRMESİNE YÖNELİK ÖLÇEKLER SCALES FOR CONSUMERS' PRODUCT CREATIVITY ASSESSMENTS Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Şener.....	1066
EVİRİLME, METAFOR VE SANAT İLİŞKİSİ THE RELATIONSHIP OF EVOLUTION METAPHOR AND ART Tuğba Öztüfekçi, Dr.Öğr.Üyesi Sehran Dilmaç.....	873	MODERN RESİM SANATI: SANATÇI ÇATIŞMALARI MODERN PAINTING ART: ARTIST CONFLICTS Doç. Tolga Şenol.....	1077
BOHEMYA'DA CAM SANATININ GELİŞİMİ DEVELOPMENT OF GLASS ART IN BOHEMIA Arş. Gör. Emrah Onaran.....	884	DİJİTALDEN POST DİJİTAL KÜLTÜREL DÖNÜŞÜMLERİN JENERATİF SANAT UYGULAMALARINA YANSIMASI REFLECTION OF TRANSFORMATIONS FROM DIGITAL TO POST DIGITAL ON GENERATIVE ART PRACTICES Serpil Uysal.....	1091
İZMİR ÇAĞDAŞ SANAT BELLEĞİ İZMİR CONTEMPORARY ART MEMORY Dr. Öğr. Üyesi Rabia Özgül Kılınçarslan.....	896	PLASTİK ÖĞE OLARAK DOKU VE ANSELM KIEFER TEXTURE AS PLASTIC ELEMENT AND ANSELM KIEFER Ahmet Algül.....	1105
SARAH MORRIS VE PIET MONDRIAN'IN ESERLERİNDE YANKILANAN GERÇEKLİK ALGILARI THE PERCEPTIONS OF REALITY REFLECTED IN THE WORKS OF SARAH MORRIS AND PIET MONDRIAN Dr. Öğr. Üyesi Melis Boyacı.....	911	GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE AVANOS KARA FIRINLARI VE PİŞİRİM AŞAMALARI . FROM PAST TO MODERN DAYS BLACK KILNS OF AVANOS AND FIRING STAGES Seda Küçükçakır, Prof. Emel Şölenay.....	1115
KADIN İMGESİNİN GELENEKSEL MEDYA VE SOSYAL MEDYADAKİ DÖNÜŞÜMÜ THE TRANSFORMATION OF WOMEN IMAGE IN TRADITIONAL MEDIA AND SOCIAL MEDIA Öğr. Gör. Özlem Emine Doğan.....	922	17. YÜZYIL BAROK DÖNEMİN SOSYAL YAPISI İÇİNDE CARAVAGGIO'NUN RESİMLERİNDE BİÇİMSEL İFADE FIGURAL EXPRESSION IN CARAVAGGIO'S PAINTINGS IN THE SOCIAL STRUCTURE OF THE 17TH CENTURY BAROQUE PERIOD Doç. Serpil Yayman Atasaven.....	1129
SANAT TEMELLİ UYGULAMALARDA A/R/TOGRAFI YÖNTEMİ: İLGİLİ ALANYAZININ BETİMLENMESİ A/R/TOGRAPHY METHOD IN ART-BASED RESEARCH: DESCRIPTION OF LITERATURE Aytuğ Aykut, Prof. Düriye Kozlu İsmailoğlu.....	945	GEÇMİŞTEN GELECEĞE TAŞINAN BİLGİLER; EFSANEVİ HAYVAN FIGÜRLERİ CONVEYING KNOWLEDGE FROM PAST TO FUTURE; EPIC ANIMAL FIGURES İlham Yıldırımka.....	1144
KÜLTÜREL MİRASA AÇILAN "KAPI": NİTEL BİR ARAŞTIRMA THE "GATE" TO CULTURAL HERITAGE: A QUALITATIVE STUDY Öğr. Gör. Dr. Yeşim Aydoğan.....	958	URUK DEVRİ DEVRİK AĞIZLI KÂSERİN TOPRAK (ÇUKUR) KALIPTA DENEYSEL ÜRETİMİ EXPERIMENTAL PRODUCTION OF BEVELED-RIM BOWLS OF URUK PERIOD IN GROUND MOULDING Prof. Halil Yoleri, Şenay Öztürk Ozan.....	1152
LEO LÖWENTHAL'IN DÜŞÜNCELERİNİN POSTYAPISALCI PARADİGMA ÜZERİNDEN BİR YORUMU AN INTERPRETATION OF LEO LÖWENTHAL'S THOUGHTS ON POST-STRUCTURAL PARADIGMA Arş. Gör. Neslihan Bulur.....	973	MODA VE TEKSTİL TASARIMINDA ANALİTİK HİYERARŞİ SÜRECİ UYGULAMALARI ANALYTICAL HIERARCHY PROCESS APPLICATIONS IN FASHION AND TEXTILE DESIGN Dr. Öğr. Üyesi Duygu Şenol, Dr. Öğr. Üyesi Lütfullah Dağkurs.....	1166
HEYKELDE STRATEJİK BİR HAMLE OLARAK BOYUT VE ÖLÇEK SIZE AND SCALE AS A STRATEGIC MOVE IN SCULPTURE Dr. Öğr. Üyesi Tanzer Arğ.....	983	SANATIN EVRESELLİĞİ MİTİNE KISA BİR BAKIŞ A BRIEF OVERVIEW OF THE MYTH OF THE UNIVERSALITY OF ART Dr. Öğr. Üyesi Özkan Köse.....	1177
BİR ÖMÜR SÜRGÜN, BİR ASIR TASARIM: EVA ZEISEL A LIFELONG EXILE, A CENTURY DESIGN: EVA ZEISEL Dr. Öğr. Üyesi Betül Karakaya.....	993	BİLİŞİM OLANAKLARININ TÜRK SERAMİK SANATI PİYASASINDA KULLANIMI VE ETKİLERİ THE USE OF INFORMATION FACILITIES IN THE TURKISH CERAMIC ART MARKET AND ITS EFFECTS Prof. Sıdika Sibel Sevim, Arş. Gör. Yeliz Ökdem Ateş.....	1185
SANATIN ÜÇAYAĞINDA YARATMANIN BİLİNÇDİŞİ SÜREÇLERİ UNCONSCIOUS PROCESSES OF CREATING IN THE TRIPOD OF ART Arş. Gör. Gamze Boz Sülüoğlu.....	1003	GEORGE TSYPIN'İN SAHNE VE MEKÂN TASARIMLARINDA MİMARİ ANLAYIŞ ARCHITECTURAL UNDERSTANDING IN GEORGE TSYPIN'S STAGE AND SPACE DESIGN Elif Aysu Solak, Doç. Dr. Çiğdem Canbay Türkyılmaz.....	1197
ENFORMASYON ÇAĞINDA YENİ MEDYA VE SOSYOLOJİK BAĞLAMDA GÖRSEL SANATLARA ETKİSİ NEW MEDIA IN THE AGE OF INFORMATION AND ITS EFFECT ON VISUAL ARTS IN SOCIOLOGICAL CONTEXT Öğr. Gör. Ekin Su Kuzu, Prof. Dr. Ata Yakup Kaptan.....	1018	TEKRAR MI SÜREKLİLİK Mİ?: HELLENİSTİK DÖNEM SERAMİK GELENEĞİNİN ROMA DÖNEMİ ANADOLU ATÖLYELERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ REPETITION OR CONTINUITY?: THE IMPACT OF THE HELLENISTIC POTTERY TRADITION ON ROMAN WORKSHOPS IN ASIA MINOR Dr. Öğr. Üyesi Özlem Vapur.....	1211

TÜRKİYE'DEKİ SANATÇI MÜZELERİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİKLERİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER REVIEW ON MUSEUM ARTISTS AND SUSTAINABILITY IN TURKEY Öğr. Gör. Dr. Dilek Karaaziz Şener.....	1226	SUBAŞI "GÖÇ" MÜZESİ KOLEKSİYONU "DUMA DOKUMA" ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN KÜLTÜREL BİR İNCELEME SUBAŞI "MIGRATION" MUSEUM COLLECTION A CULTURAL REVIEW ON THE SAMPLES OF "DUMA WEAVING" Öğr. Gör. Özlem Erzurumlu Jorayev Prof. Dr. Şebnem Ruhsar Temir Gökçeli, Öğr. Gör. Haluk DUĞA.....	1436
BETTY WOODMAN'IN SERAMİK FORMLARINDA HİBRİT SANAT ANLAYIŞI BETTY WOODMAN'S HYBRID ART APPROACH TO CERAMIC FORMS Nurgin Çetin Almali, Dr. Öğr. Üyesi İrfan Dönmez.....	1257	"SAYDAM STONEWARE SIRINDA ZİRKON SİLİKAT, TİTANYUM DİOKSİT VE ÇİNKO OKSİTİN RENK VE DOKU ETKİLERİ" "COLOR AND TEXTURE EFFECTS OF ZIRCON SILICATE, TITANIUM DIOXIDE AND ZINC OXIDE IN TRANSPARENT STONEWARE GLAZE" Melike Saygi, Arş. Gör. Kadriye Gayin Taymur	1449
YENİ MEDYA TEKNOLOJİLERİ VE YENİ SANAT PRATİKLERİ NEW MEDIA TECHNOLOGIES AND NEW ART PRACTICES Arş. Gör. Sevim Karaalioglu.....	1270	DENEYSEL TİPOGRAFİDE SÜREÇ FAKTÖRÜ PROCESS FACTOR IN EXPERIMENTAL TYPOGRAPHY İlayda Çelik, Dr. Öğr. Üyesi Mehtap Uygungöz	1467
TÜRKİYE RADYO TELEVİZYON KURUMU (TRT) ÇOCUK KANALI YAYIN KUŞAĞINDA YER ALAN ÇİZGİ DİZİLERDEKİ ANTROPOMORFİK KARAKTER TASARIMLARIN EĞİTSEL AJAN OLARAK DUYGUSAL TASARIM ALANI KAPSAMINDA İNCELENMESİ INVESTIGATION OF ANTHROPOMORPHIC CHARACTER DESIGNS AS A EDUCATIONAL AGENT IN THE FIELD OF EMOTIONAL DESIGN IN THE TV SERIES OF TURKEY RADIO AND TELEVISION CORPORATION CHILDREN'S CHANNEL Arş. Gör. Remzi San, Doç. Dr. Çiğdem Taş Alicenap.....	1279	BİLİMSEL ÇALIŞMALARIN SANAT ALANINA KATKILARI CONTRIBUTION OF SCIENTIFIC STUDIES TO THE FIELD OF ART Doç. İsmet Yüksel	1481
SAYISAL RESİMLEMEDE GÜNCEL YAKLAŞIMLAR CURRENT APPROACHES IN DIGITAL ILLUSTRATION Dr. Öğr. Üyesi Şadi Karahahinoğlu	1293	TASARIM STÜDYOLARINDA TEMSİL VE TASARIM İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN REPRESENTATION AND DESIGN IN DESIGN STUDIOS Arş. Gör. Sevgin Aysu Balkan, Prof. Dr. Nuray Özazlan.....	1494
"YERLİ MALI" SERGİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME A REVIEW ON "DOMESTIC GOODS" EXHIBITION Doç. Dr. Duygu Sabancılar İştin	1307	KÜLTÜREL ÇEŞİTLİK VE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ: MEDENİYETLER ARASI KÜLTÜR KÖPRÜSÜ "İPEK BÖCEKÇİLİĞİ" CULTURAL DIVERSITY AND VISUAL ARTS EDUCATION: CULTURAL BRIDGE BETWEEN CIVILIZATIONS "SILKWORM BREEDING" Dr. Öğr. Üyesi Selma Aslantaş, Lale Kapı	1509
ARTIRILMIŞ GERÇEKLiĞİN SANATSAL UYGULAMALARI VE SERGİLEME YÖNTEMLERİ ARTISTIC APPLICATIONS AND EXHIBITION METHODS OF AUGMENTED REALITY Arş. Gör. Ali Yıldırım, Dr. Öğr. Üyesi Haluk Arda Oskay	1322	MODA RESMİ DERS ÇIKTILARININ TASARIM PORTFOLYOSUNDAKİ YERİ THE IMPORTANCE OF FASHION DRAWING (ILLUSTRATION) LESSON OUTCOMES IN THE DESIGN PORTFOLIO Arş. Gör. Dr. Burcu Başaran	1521
SANAT EĞİTİMİNDE DİJİTAL ORTAM KULLANIMI: SERAMİK DEKORLARI DERSİ ÜZERİNE BİR DENEYİM USING DIGITAL MEDIA IN ART EDUCATION: AN EXPERIENCE REGARDING THE CERAMIC DECORATIONS COURSE Doç. Meziyet Ayşe Balyemez.....	1336	ÇİHAH BURAK VE MÜMTAZ YENER'İN RESİMLERİNDE TARİHİ MEKÂN VE YAPILARA BİR BAKIŞ AN OVERVIEW OF HISTORICAL PLACE AND BUILDINGS IN THE PICTURES OF ÇİHAH BURAK AND MUMTAZ YENER Arş. Gör. Eda Dindar	1536
21. YÜZYIL SANATI ÜRETİM BİÇİMLERİ VE ÖNGÖRÜLEN GELECEKTE SANATÇININ KONUMU 21st CENTURY ART PRODUCTION MODES AND THE POSITION OF THE ARTIST IN THE FORESEEN FUTURE Arif Çekderi	1351	SERGİLEME PRATİKLERİ VE SERAMİK SANATINA YANSIMALARI EXHIBITION PRACTICES AND REFLECTIONS ON CERAMIC ART Doç. Oya Aşan Yüksel	1551
MARC QUINN'İN YAPITLARINDA MALZEME - BİÇİM - İÇERİK İLİŞKİSİ MATERIAL - FORM - CONTENT RELATIONSHIP IN MARC QUINN'S WORKS Arş. Gör. Dr. Rebuar Rezzak İlge	1365	SANATTA NESNEL GERÇEKLiK VE HAKİKAT; DADA HAKİKATI OBJECTIVE REALITY AND TRUTH IN ART; THE TRUTH OF DADA Dr. Öğr. Üyesi Evren Selçuk.....	1566
KAVRAMSAL SANATIN GELİŞİMİNİ MEKAN VE ZAMAN İLİŞKİSİNDE TARTIŞMAK A DISCUSSION OF THE DEVELOPMENT OF CONCEPTUAL ART ON THE BASIS OF THE RELATION OF SPACE AND TIME Tolga Tellan	1379	TOPLUMSAL ROLÜ İLE TOPRAK YAPILAR EARTHEN STRUCTURES WITH ITS SOCIAL ROLE Arş. Gör. Sinan Avinal, Doç. Aygün Dinçer Kırca	1580
DEKORATİF SERAMİK NESNELER ÜZERİNDEN KİTLE KÜLTÜRÜNE ELEŞTİREL YAKLAŞIMLAR CRITICAL APPROACHES TO MASS CULTURE THROUGH DECORATIVE CERAMIC OBJECTS Doç. Aygün Dinçer Kırca, Arş. Gör. Gizem Yükseler	1398	ÇEKYALI SANATÇI MİLOSLAV TROUP'UN SANATINA GENEL BİR BAKIŞ AN OVERVIEW OF THE ART OF THE CZECHIAN ARTIST MILOSLAV TROUP Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Renççi Taştan	1594
GÜNÜMÜZ SANATINDA DESEN KONUSUNA YENİ BİR YAKLAŞIM: ED FAIRBURN VE ANTONIS DONEF ÖRNEĞİ A NEW APPROACH TO DRAWING IN CONTEMPORARYART: THE EXAMPLE OF ED FAIRBURN AND ANTONIS DONEF Dr. Öğr. Üyesi Emel Güray.....	1413	ARİSTOTELES'İN POETİK NEDENSELLİK DÜŞÜNCSİNİN GÜNÜMÜZ TASARIM VE UYGULAMALARINA ETKİSİ THE EFFECT OF ARISTOTLE'S THOUGHT OF POETIC CAUSALITY ON CONTEMPORARY DESIGNS AND PRACTICES Doç. Dr. Emir Hasan Ülger	1607
REFERANDUM KAMPANYALARINDA KULLANILAN SOSYAL MEDYA POSTLARININ GRAFİK TASARIM AÇISINDAN İNCELENMESİ (16 NİSAN 2017 ÖRNEĞİ) REVIEW OF SOCIAL MEDIA POSTS USED IN REFERENDUM CAMPAIGNS IN TERMS OF GRAPHIC DESIGN (EXAMPLE OF 16 APRIL 2017) Öğr. Gör. Dr. Asım Topaklı, Zehra Çolak Topaklı.....	1422	ÇİZGİ FİLMLERDE KÜLTÜR AKTARIMI VE "THE BOOK OF LIFE" ÇİZGİ FİLMİNİN SOSYOLOJİK ELEŞTİRİ YÖNTEMİYLE ÇÖZÜMLENMESİ CULTURE TRANSFER IN CARTOONS AND ANALYSIS OF "THE BOOK OF LIFE" CARTOON BY USING SOCIOLOGICAL CRITICISM Gizem Deniz.....	1622
		TASARIMDA RENK VE TEMEL RENK ARMONİLERİNİN KULLANIMI ÜZERİNE BİR İNCELEME AN EXAMINATION ON THE USE OF COLOR AND BASIC COLOR HARMONIES IN DESIGN Doç. Dr. Özge Mazlum.....	1637
		18. YÜZYIL SPODE ÜRETİMİ MAVİ BEYAZLARI VE PAUL SCOTT'IN 21. YÜZYIL YORUMU 18th CENTURY BLUE AND WHITES OF SPODE FACTORY AND PAUL SCOTT'S 21st CENTURY INTERPRETATION Arş. Gör. Ayça Uğur.....	1653

CANDAŞ ŞİŞMAN'IN YENİ MEDYA SANATI CANDAŞ ŞİŞMAN'S NEW MEDIA ART Dr. Öğr. Üyesi Selda Alp, Ebru Kalender.....	1666	TASARIM EVİ-EV TASARIMI: HAUS AM HORN DESIGN HOUSE-HOME DESIGN: HAUS AM HORN Doç. Neslihan Yaşar	1892
AÇIK ALAN DİJİTAL SANAT ÇALIŞMALARI, REKLAM VE İZLEYİCİ ETKİLEŞİMİ OUTDOOR DIGITAL ART WORKS, ADVERTISEMENT AND AUDIENCE INTERACTION Dr. Öğr. Üyesi Serpil Şahin.....	1683	SERAMİK ESERLERDE BÜNYE, BİÇİM VE YÜZEY ETKİLEŞİMİ STRUCTURE, FORM AND SURFACE INTERACTION IN CERAMIC WORKS Dr. Öğr. Üyesi Memduha Candan Güngör	1906
PROSEDÜREL TASARIM VE VIDEO OYUNLARI PROCEDURAL DESIGN AND VIDEO GAMES Arş. Gör. Mustafa Uygur Çevik, Arş. Gör. Murat Çalış	1698	GİYİM MODASINDA TASARIM KİMLİĞİ THE DESIGN IDENTITY IN COLTHING FASHION Öğr. Gör. Sevda Demir Parlak	1920
TÜRKİYE'DE EKSİK KALMIŞ BİR SANAT "BOYAMA VİTRAY" INCOMPLETE ART 'STAINED GLASS PAINTING' IN TURKEY Doç. Ekrem Kula.....	1710	COVID-19 SALGINI SÜRECİNDE YAPILAN AFİŞ TASARIMLARINDA İLLÜSTRASYON KULLANIMI THE USE OF ILLUSTRATION IN POSTERS DURING THE COVID-19 PANDEMIC Öğr. Gör. Yasemin Kayabaşı	1934
TEKSTİL TASARIM SÜRECİ VE TASARIMCININ ROLÜ TEXTILE DESIGN PROCESS AND THE ROLE OF THE DESIGNER Öğr. Gör. Semay Tanyer, Doç. Dr. Fatma Nur Başaran	1726	DOĞAL BOYALI ÖRME KUMAŞLARDA DİJİTAL VE GERÇEK FOTOĞRAF RENKLERİNİN GÖRSEL KARŞILAŞTIRILMASI VISUAL COMPARISON OF DIGITAL AND TRUE COLOR VALUES OF SOME NATURALLY DYED KNITTED FABRICS Dr. Derya Tatman, Dr. Öğr. Üyesi Ali Serkan Soydan	1948
CANLANDIRMADA ALTERNATİF TEKNİK ARAYIŞLARI: DİSNEY İLKELERİNİN REDDEDİLİŞİ INVESTIGATION OF ALTERNATIVE TECHNIQUES IN ANIMATION: REJECTION OF DISNEY'S PRINCIPLES Arş. Gör. Deniz Can Atal.....	1743	FRAKTAL ANALİZ KULLANILARAK İKONİK LOGOLARIN İNCELENMESİ INVESTIGATION OF THE ICONIC LOGOS USING FRACTAL ANALYSIS Doç. Dr. Uğur Bakan	1955
ANTİK ÇAĞDAN GÜNÜMÜZE KADIN İMAJININ ESİN KAYNAĞI OLARAK TÜRK SERAMİK SANATINDA KULLANIMI THE USAGE OF WOMEN'S IMAGE IN TURKISH CERAMIC ART AS A SOURCE OF INSPIRATION FROM ANCIENT TIME TO PRESENT Öğr. Gör. M.Berrin Kayman	1765	TARİHİN EN KÖTÜ KÜRESEL SALGINLARINI DİJİTAL OYUNLARDA KEŞFETMEK EXPLORING THE HISTORY'S WORST GLOBAL PANDEMICS ON DIGITAL GAMES Dr. Öğr. Üyesi Ufuk Bakan	1970
"MODA TASARIMINDA TÜRK TEKSTİL KÜLTÜR ÖĞELERİNİN YENİDEN TASARLANMA VE YENİDEN KULLANIMINA GÜNCEL YORUMLAR" CURRENT COMMENTS ON REDESIGNING AND REUSE OF TURKISH TEXTILE CULTURAL ELEMENTS IN FASHION DESIGN Öğr. Gör. Dr. Gülşen Şefika Berber.....	1777	POSTER ÖZETLERİ POSTER ABSTRACTS.....	1982
ANTİK ÇAĞLARDA ANADOLU VE AZERBAIJAN'DA ÜRETİLMİŞ OLAN ANTROPOMORFİK SERAMİK HEYKELCİKLERİN BENZERLİKLERİ VE GÜNÜMÜZ SANATINA OLAN ETKİLERİ ANTHROPOMORPHIC CERAMIC FIGURINES PRODUCED IN ANATOLIA AND AZERBAIJAN IN ANTIQUITY, THEIR SIMILARITIES AND EFFECTS ON CONTEMPORARY ART Prof. M.Fatih Karagül	1792	PLASTİK SANATLARDA ÇEMBER VE DAİRE CIRCLE IN PLASTIC ARTS Dr. Öğr. Üyesi Gülçin Karaca	1983
KOLEKTİF ÇALIŞMA YÖNTEMİ İLE KAMUSAL ALANDA SANATSAL UYGULAMA ARTISTIC APPLICATION IN PUBLIC AREA WITH THE COLLECTIVE WORKING METHOD Arş. Gör. Burak Yavuzylmaz.....	1808	SANAT VE ÇEVRE İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA KENTLER CITIES IN THE CONTEXT OF ART AND ENVIRONMENT Doç. Hatice Keten, Dr. Öğr. Üyesi Gülçin Karaca	1998
VİDEO OYUNLARI VE SANAT VIDEO GAMES AND ART Doç. Dr. Cumhur Okay Özgör.....	1817	BLACK HAND VE GRAFFİTİ BLACK HAND AND GRAFFITI Gizem Burcu Gerçek	2011
SANAL GERÇEKLİĞİN SAYISAL SANATI THE DIGITAL ART OF VIRTUAL REALITY Dr. Öğr. Üyesi Serkan Vural.....	1831	WENDA GU'NUN "UNITED NATIONS: BABEL OF THE MILLENNIUM"; "UNITED NATIONS: MAN&SPACE" VE "UNITED NATIONS: GENGZI'S NECKLACE" ADLI ESERLERİNDE EVRENSEL "BİRLİK" TEMASI THE THEME UNIVERSAL "UNITY" IN WENDA GU'S ARTWORKS NAMED "UNITED NATIONS: BABEL OF THE MILLENNIUM"; "UNITED NATIONS: MAN&SPACE" AND "UNITED NATIONS: GENGZI'S NECKLACE" Dr. Öğr. Üyesi Gökçen Meryem Kılıç	2023
GÜNÜMÜZ SANATINDA BEDENİN YENİDEN YORUMLANIŞI THE REINTERPRETATION OF THE BODY IN TODAY'S ART Dr. Öğr. Üyesi Fergana Kocadoru Özgör	1845	KARANTİNA GÜNLERİNDE SANAT: SANAL KAMUSAL ALAN OLARAK INSTAGRAM VE PEJAC; "STAY ART HOME" PROJESİ ART IN QUARANTINE DAYS: INSTAGRAM AS VIRTUAL PUBLIC SPACE AND PEJAC; "STAY ART HOME" PROJECT Arş. Gör. Özge Öner	2035
ANN HAMILTON'IN "THE EVENT OF A THREAD" İSİMLİ ÇALIŞMASININ " SONSUZ OYUN TEORİSİ" BAĞLAMINDA OKUNMASI READING ANN HAMILTON'S "THE EVENT OF A THREAD" IN THE CONTEXT OF "INFINITE GAME THEORY" Arş. Gör. Ayşel Alver	1855	BURHAN UYGUR RESİMLERİ VE EDEBİYAT BURHAN UYGUR'S PAINTINGS AND LITERATURE Arş. Gör. Ayşe Ekici	2049
SANATTA VARLIK MÜCADELESİ: FEMİNİST PERFORMANS PRATİKLERİNİN İZDÜŞÜMÜ THE STRUGGLE FOR EXISTENCE IN ART: THE FOLLOWING OF FEMINIST PERFORMANCE PRACTICES Rezzan Gümgüm	1869	ÇAĞDAŞ TAKI TASARIMLARINDA DENEYSEL BİR ÖRNEK SİVAS DIVRİĞİ ULU CAMİ MİMARİ SÜSLEME PROGRAMI AN EXPERIMENTAL EXAMPLE OF CONTEMPORARY JEWELRY DESIGNS SİVAS DIVRIGI ULU MOSQUE ARCHITECTURAL DECORATION PROGRAM Prof.Dr. Emine Nas, Oya Duru.....	2057
SANAT EĞİTİMİNDE FIRSAT EŞİTLİĞİNE DAİR BİR DEĞERLENDİRME AN ASSESSMENT OF THE CONCEPTS OF JUSTICE AND EQUALITY IN ART EDUCATION Dr. Neslihan Dilşad Dinç.....	1883		

21. YÜZYIL SANATI ÜRETİM BİÇİMLERİ VE ÖNGÖRÜLEN GELECEKTE SANATÇININ KONUMU

21st CENTURY ART PRODUCTION MODES AND THE POSITION OF THE ARTIST IN THE FORESEEN FUTURE

Arif Çekderi

Her hangi bir kuruma bağlı değil
acekderi@gmail.com

ÖZET

Robotlar ve makineler tarihin farklı dönemlerinde yaygın olmamakla birlikte sanatın konusu olsalar da, 20. Yüzyıl ile birlikte sanat alanında daha sık görülmeye başlamışlardır. Yapay zeka ve robotik teknolojilerin II. Dünya Savaşı döneminden itibaren gelişmesi ile birlikte ise insan ve robotlar arasındaki ilişki farklı bir boyut kazanmıştır. İnsanlık tarihin başlangıcından bu yana sanatsal üretimlerinde teknolojinin sağladığı imkanlardan faydalanmıştır. Belli bir noktada makinelerin kendileri de sanat eseri olarak sunulmuşlardır. Üretim motivasyonlarında düşünce, bir insan olarak sanatçıdan çıktığı sürece, sonucun sanat olup olmadığı tartışmaya yer bırakmaz. Bununla birlikte çağdaş sanatın düşünce biçimleri sanatın ne olup olmadığı tartışılmasının sanatsal üretime eş değer bulunduğu bir düşünce zemini açmıştır. Günümüzde ise bu zeminde artık bir makinenin üretiminin sanat sayılıp sayılmayacağı sorusu gündeme gelmiştir. Koreli sanatçı Nam June Paik'in 1964 yılında tamamladığı K-456 isimli uzaktan kumandalı robotundan, 2019'da tamamlanan dünyanın ilk insansı robot sanatçısı Ai-Da'ya kadar gerçekleşen denemeler bu tartışmalara katkı sağlamıştır. Özellikle transhümanizm, posthümanizm gibi akımlar ve siborg teknolojileri gibi alanların ulaşmak istediği hedeflerin insan türünün sınırlarını bulanıklaştırdığı düşünülürse, gelecekte neyin sanat olup olmayacağı sorusu daha fazla önem kazanacaktır. Metinde, sanatçının izleyici ve sanat eseri arasından çekilerek, izini silmeye çalıştığı üretimler ve artık tamamen yapay zeka ürünü olan çalışmalar arasındaki örnekler değerlendirilecektir. Bu çalışmanın amacı öğrenebilen ve gelecekte insan zekâsından bağımsız bir şekilde hareket edebilecek yapıların, sanat alanında insanın yerine geçmeyi denediği en bilindik örneklerin ele alınmasıdır. Bu metin ile birlikte, yakın gelecekte gerçekleşmesi öngörülen sanatsal üretimlerin yönelimleri hakkında tartışmalara katkı sağlamak hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zeka, İnsansı Robotlar, Dijital Teknoloji ve Sanatsal Üretim

ABSTRACT

Although robots and machines were not common in different periods of history, they have been the subject of art. In the 20th century, they started to be seen more frequently in the field of art. With the development of artificial intelligence and robotic technologies since the World War II era, the relationship between humans and robots has gained a different dimension. Humanity has benefited from the opportunities provided by technology in their artistic productions since the beginning of history. At a certain point, the machines themselves are presented as works of art. As long as the motivations behind the productions come from the artist as a human being, whether the result is art or not leaves no room for discussion. However, the thought patterns in contemporary art have opened a ground for discussing what art is or what is equivalent to artistic production. Today, a new question arises: whether the production of a machine can be considered art. The trials that took place contributed to these discussions from the remote control robot K-456, which was completed by Korean artist Nam June Paik in 1964, to Ai-Da, the world's first humanoid robot artist completed in 2019. In particular, considering the fact that goals of movements such as transhumanism, posthumanism and cyborg technologies cause the boundaries of the human species to blur, the question of what will and will not be art in the future becomes more important. In the text, the examples of the productions where the artist tries to erase her/his traces of the work of art and works that are now completely artificial intelligence products will be examined. The aim of this study is to examine the structures that can learn and act independently of human intelligence in the future, and the most familiar examples that try to replace human beings in the field of art. Through this text, it is aimed to contribute to discussions about the tendencies of artistic productions that are expected to take place in the near future.

Keywords: Artificial Intelligence, Humanoid Robots, Digital Technology and Artistic Production

Giriş

İnsan türü ortaya çıktığı ilk zamanlardan beri, kendisini çevreleyen doğanın işleyini anlamaya çalışmıştır. Doğanın değişmez kurallarını keşfettikçe, bunları taklit ederek mekanik araçlar geliştirmiş ve kullanıma açmıştır. Bu teknolojik araçların geliştirilmesindeki amacın hayatta kalma mücadelesi veren insanın yükünü hafifletmek olduğunu söyleyebiliriz. Bu anlamda ilk çağda iş yükünü insandan devralarak, hayatı kolaylaştıracak varlıklara dair bazı hikayelere rastlanmaktadır. Bu konuya Yunan Mitolojisindeki Talos³ isimli robot örnek gösterilebilir. Mitolojik bir karakter olan Talos'un yanında, tarih boyunca yaygın olmamakla birlikte robotlara dair izlere rastlanmaktadır. Özellikle Rönesans sanatçısı Leonardo Da Vinci'nin sadece resme değil teknik konulara da ilgi duyduğu mekanik çizimlerinden anlaşılmaktadır. “Son yıllarda öne sürülen ilgi çekici teorilerden biri, Leonardo da Vinci'nin bir otomat tasarladığı ve bu tasarımların, saray eğlencesi için yürüyen bir aslan ve yürüyen bir şövalye inşa etmek için kullanıldığıdır” (Moon, 2007, s.276). Da Vinci gibi sayılı örneklerin yanında 20. Yüzyıla kadar kayda değer bir örnek gözlenmemiştir.

20. yüzyılda ise dünya savaşları, teknolojinin gelişmesi için itici güç oluşturmuştur. “Hafıza için delikli kartlar kullanılan ilk gerçek bilgisayarlar İngiltere’de II. Dünya Savaşı sırasında düşman şifrelerini kırmak amacıyla yapılmıştır. Dünyanın ilk elektronik bilgisayarı 1940’larda üretilmiştir” (Cumming, 2008, s.451). Dijital teknoloji ve bilgisayarların yaygınlaşması için ise 1980’li yıllara kadar beklemek gerekmiştir. 1990’lı yıllarda internetin yaygınlaşması ile birlikte bilgisayarlar gündelik hayat içerisinde

³ Girit efsanesinin robot insanı. Talos adaya adını veren Kres'in, ya da tanrı Hephaistos'un oğlu, yahut da tunç soyundan artakalan bir insanmış. Minos, ya da Zeus onu Girit'e bekçi olarak dikmiş, Talos her gün silahlarıyla adayı çepeçevre dolaşır, yabancıların karaya çıkmasını önlermiş. Daidalos'un Girit'ten kaçmak için kanatlar yapıp havalanması da ondanmış (Erhat, 2000, s.278).

değişmez yerlerini alacaklardır. Bu durum insanın teknoloji ile ilişkisinde yeni dönemi başlatırken, sanat alanında da yeni gelişmelere sahne olacaktır.

Bu süreçte tanık olunan yönelimin, teknolojik imkanların kullanılarak, sanatsal üretimde sonuca en hızlı biçimde ulaşılma olduğu söylenebilir. Sanat alanında ileri teknoloji kullanımının, üretimde hızlı sonuç almanın yanında, başka bir amacının olduğundan daha bahsetmek gerekir. İnsanın yükümlülüklerini yerine getirmesi için kendi yerine teknolojik araçları ve robotları vekil atama fikri sanat alanında da görülmektedir. Bu amacın arkasında, 20. Yüzyılın başlarında ortaya çıkan Dadaizm Akımının⁴ savunduğu değerlerden olan sanat karşıtlığının etkisi büyüktür. Dadaizmin muhalif tavrı kapsamında sanat eseri ve sanatçı kavramları eleştirilmiş, hazır-nesne⁵ kavramıyla sanatçı üslubu kavramı aşındırılmıştır. Bu şekilde üslub kavramını silme üzerinden yüceltilmiş sanatçı kavramı eleştirilirken, sanat eseri yerine hazır nesnelerin konulması gibi sanatçının yerini alabilecek sanatsal girişimler denenmiştir. Bu aşamada robotlar önem kazanacaktır.

Video Sanatı'nın öncülerinden Koreli Sanatçı Nam Jun Paik çalışmalarında robotları kullanmıştır. Uzaktan kumanda ile kontrol edilen 1964 yapımı Robot K-456 bu konu ile ilgili en ilginç örneklerden birisidir. “Elektronik mühendisi Shuya Abe'nin yardımı ile Paik tarafından Japonya'da inşa edilen Robot K-456, konuşan, kollarını sallayan ve fasulye atan, 20 kanallı, radyo kontrollü bir robottu” (Solway, 1986). “... bugün Zürih'teki özel bir koleksiyonun parçası olan “K-456”, önceki yıllarda kinetik heykeller yapılmış olmasına karşın teknolojinin bu kadar ileri derecede kullanıldığı ilk sanat eseridir” (http-1). K-456'nın bu özelliğinin yanında sanat tarihi açısından başka bir önemi daha vardır. Paik'in retrospektif sergisinin katalogunda K-456'nın geçirdiği trafik kazası “21. Yüzyılın İlk Felaketi” olarak kayıtlara geçer. Carl Solway Galeri sergi katalogunda bu olayı şu şekilde aktarır.

⁴ İlk modern, sanat karşıtı akımdır. Avrupa ve New York'ta ortaya çıkmıştır. Başlıca figürleri (Arp, Duchamp, Ernst, Man Ray ve Picabia) sanat, hayat ve toplumla ilgili yerleşik tüm fikirleri, sarsmak ve onlara meydan okumak için absürd, adi, itici, ucuz ne varsa kullanmışlardır. İsim (Fransızca “sallanan oyuncak at”) büyük ihtimalle; sözlükten rastgele bir sayfa açarak seçilmiştir (Cumming, 2008, s.367).

⁵Seri üretim mallarından herhangi birinin, çevresinden soyutlanarak tek başına bir kaide üstünde “sanat yapıtı” olarak sergilenmesi. ... Daha sonra makina üretimi ürünlerle eski makina parçaları da kullanılmaya başlanmış ve 1950'lerde hazır nesnelere Pop sanatçılarının elinde farklı bir kullanım boyutu kazanmıştır (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 2, 1997, s.773).

“1982’de, Whitney Müzesi’ndeki Paik retrospektif sergisi gerçekleşirken, 75. Cadde’deki Madison Bulvarı’nda, yürüyen Robot K-456’ya trajik bir şekilde araba çarptı. İronik bir şekilde (önceden planlanan) bu olay iki büyük ağ tarafından televizyon haberlerine aktarıldı. Paik, kazanın video kasetini izlerken "bu 21. yüzyılın ilk felaketi" dedi” (Solway, 1986).

Görsel 1. Nam Jun Paik, “Robot K-456”, Boyut, yedek parçalar ve buluntu nesnelere, 1964, Zürih.

K-456’nın ve 21. Yüzyılın İlk Felaketi’nin Nam Jun Paik’in de dahil olduğu Fluxus Akımı içerisinde gerçekleşen performansların devamı olduğunu söyleyebiliriz. Yeni Gerçekçilik, Oluşumlar, Fluxus gibi Neo Dadacı akımların ortak özellikleri arasında sanat ile hayat arasındaki sınırların kaldırılması eğilimi ve geleneksel sanatçı fikirlerine karşı çıkışları gösterebiliriz. K-456 ile birlikte bir anlamda, insan biçimci bir robot, performans niteliği de taşıyan bir çalışma içerisinde insan bedeninin yerine kullanılmaktadır. Bu sanatsal harekette, sanatçının K-456’yı uzaktan kumanda ile hareket ettirse bile, robotu ön plana geçirerek, yavaşça geriye çekildiğini görmekteyiz. Bu şekilde Dadaizm’in yüceltilmiş

sanatçı fikrine karşı eleştirisi sanatçının göz önünden çekilmesi ile karşılık bulmaktadır. Diğer bir boyutuyla da sanat galerisinin dışına çıkarak, sokakta gezinen bir sanat eseri ile ‘sanat ile hayat arasındaki sınırların kaldırılması eğilimi’ de sürdürülmektedir.

21. Yüzyılın İlk Felaketi’ndeki tavır bazı düşünsel farklılıklara rağmen Minimalizm ve Pop Sanatı gibi akımların gündelik hayatta karşılaşılabilecek nesnelere sanat eseri olarak sunmaları ile de bağlıdır. Minimalizm Akımı içerisindeki sanatçılar tuğlalar ya da florasanlar gibi sanayi ürünlerine müdahale etmeden kullanırlarken, Pop Sanatı Akımı sanatçıları ise günlük hayattaki gerçeklerinden ayırt edilemeyen çalışmalar üretmişlerdir.⁶ Bu çalışmalarda sanatçıya özgü teknik, renk, biçimlendirme gibi özellikler yok edilmiştir. İlerleyen süreçte Pop Sanat’ından etkilenerek üretimlerine devam eden çağdaş sanatçılarda bu muhalif anlayış, farklı bir boyut kazanacaktır.

Günümüz sanat dünyasının en çok kazanan sanatçıları projeler hazırlayarak, düşüncelerini asistanlarına ya da taşeron firmalara ettirmektedir. Yüksek teknoloji ve sanayi imkanlarını kullanarak sanatsal üretimlerde bulunmak, el becerisi ve zanaat gibi kavramların önemlerini yitirmesine sebep olarak, Dadacı anlayışların sanatçı üslubuna karşı çıkışlarını zirveye taşımıştır. Bu aşamada sanatçının izi üretimden silinmiş olsa da, Dadaizmin karşı çıktığı, sanatın üreticisi olan sanatçı, düşünceyi üreten olarak yerinde durmaktadır. Sanatçı aradan çıkartılmadığı sürece sanat var olacağı için sanatçının yerini alacak teknolojik unsurlar daha fazla önem kazanacaktır. Bu gelişmelerle birlikte ‘21. Yüzyılın İlk Felaketi’ olayı ile paralel olarak 1980’li yıllardan sonra performans alanında yüksek teknolojinin kullanıldığı örneklerin sayısı da artmaya başlar. Sanatçı kavramında insan vurgusu söz konusu olacağı için sanatın anlamını boşaltmak için insanın yerine geçebilecek başka unsurlar önem kazanmalıdır. Sanata bu şekilde bakıldığında anlam bütünlüğünü insan ile tamamlayan sanat tanımlamasına kısaca bakmak yerinde olacaktır.

⁶Minimalizm, sadece yapısında ve biçiminde değil, aynı zamanda sanatçıyı bir fetiş olarak kabul etmeyi reddetmesiyle de, hiyerarşik sınıflara ayrılmamış bir sanattır (Causey, 1998, s.120). Pop Sanatın öncülerinden Andy Warhol’un gündelik hayatın imgelerini birebir kopyaladığı çalışmalarının “...amacı sanatla gerçeklik arasındaki algısal farkları ortadan kaldırmaktı” (Danto, 2014, s. 47).

İnsan Merkezli Sanatın Tanımı

Günümüzdeki sanat anlayışının kökleri 18. Yüzyıla kadar uzanır. Önceki dönemlerde doğanın mümkün olan en kusursuz yansımaları ustalıkla yansıtmayı hedefleyen zanaatkar bir anlayış hakimdir. 1789, Fransız Devrimi ile başlayan süreç ise düşünsel özgürlüğün hakim olduğu bir ortam sağlar. Bu süreç ile birlikte günümüzde de etkin olan düşüncenin ön planda olduğu sanatsal üretimler çeşitlilik ve önem kazanır. Tarihsel koşulların değişkenliği genel bir tanım yapmayı zorlaştırır da bir sonuca ulaşmak için ortak bir nokta bulmak gerekmektedir. E.H. Gombrich, en bilindik başucu kitaplarımızdan birisi olan *Sanatın Öyküsü*'nde "sanat yapıtı" diye nitelemeye alıştığımız şeyin gizemli bir etkinliğin sonucu olmayıp, insanın insan için yaptığı bir nesne olduğundan bahseder (Gombrich, 1997, s.32). Bu düşünceden hareketle daha net bir sonuca ulaşmak için bir belirleyici aradığımızda sanat eserinin insan üretimi olması gerektiği sonucunu başvuru noktası olarak kabul edebiliriz. Buradan hareketle Arthur Danto'nun sanat eseri tanımlamalarını ele alabiliriz. Danto şu şekilde devam eder; "Bir şeyden anlam çıkarabiliriz ya da anlamları idrak edebiliriz, fakat anlamlar hiçbir şekilde maddesel değildir. Daha sonra, öznel ve yüklü tümceler tersine nesnelere taşıdığı anlamları cisimleştirdiğini düşündüm. Sonuç olarak sanat eserlerinin cisimleşmiş anlamlar olduğunu iddia ettim" (Danto, 2015, s.48). Anlamlar ise insanlar için bir şeyler ifade etmektedirler. Sanat eserine anlam verenin insan olduğu kabul edildiğinde, "Bu bizi, insan etkinliği sonucu ortaya çıkan bir ürünün, belirli bir sınıfa ait olduğunda, bir sanat yapıtı sayıldığı düşüncesine götürüyor: iyi ya da kötü olarak yargılsın, bir roman, bir şiir, bir resim, bir senfoni, bir şarkı, bu anlamda birer sanat yapıtıdır" (Lenoir, 2002, s.11). Bu konuda sanat teorisyeni George Dickie'nin düşünceleri de belirleyicidir. Dickie'nin kurucularından olduğu "Kurumsal kurama göre, sanatın kurumsallığı için ilkin; sanat yapıtı olmanın zorunlu koşulu olarak nesnenin, insan yapımı ya da ürünü (artifact) olması gibi temel bir kural belirlenir" (Dickie, 2004'ten aktaran Gültekin, 2014, s. 127). Bu tanımlamaları yetersiz bularak, kapsamlarına başka unsurların da eklenmesi gerektiğini düşünen eleştiriler mevcuttur. Sonuçta sanat yapıtı, ister arkasında tarihsel bir birikim olan disiplin ile desteklenmiş bir el becerisi çıktısı olsun, ister düşünsel bir emek sürecinin sonunda ortaya atılmış bir üretim olsun en belirleyici değişmezi insan faktörüdür.

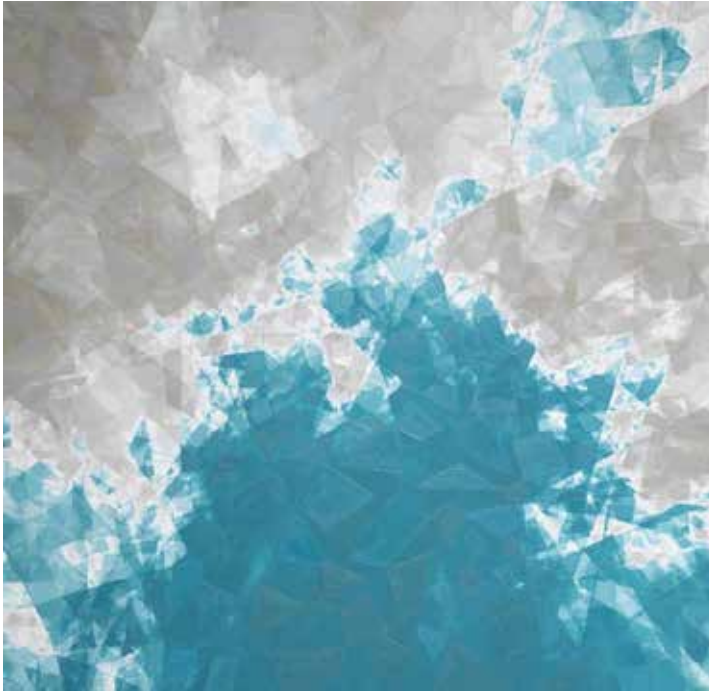
İnsan Merkezli Sanat Tanımı Karşısında Sanatçı Olarak Yapay Zeka

Bahsi geçen tanımlamaları merkeze alırsak yapay zekanın üretimlerinin sanat olamayacağı sonucuna ulaşırız. Bu durum sadece sanat ile de sınırlı kalmaz. İnsan olmayan bir varlığa kişilik verilmesi sonrasında o varlığın ürettiği, sadece insana has olan üretimlerin anlamlarını değiştirecektir. Yaşanmış bir örnek konuya ışık tutacaktır. Avrupa ve ABD'de patent ofisleri yapay zekaların tasarımlarına karşın yeniliklerin insanlara atfedilmesi konusunda ısrar etmektedirler. “Sonuç olarak, Surrey Üniversitesi'nden iki profesör Missouri merkezli Dabus Yapay Zekanın mucidi ile işbirliği yaparak sistemin adına Birleşik Krallık, Avrupa ve ABD'deki ilgili makamlara patent başvurusu yapar” (http-2). Mevcut sistem ise yeni gelişmelere rağmen bu tarz durumlar için farklı düzenlemelere ihtiyaç duyacaktır. “Şu anda Birleşik Krallık 1977 Patent Yasasına göre bir mucidin insan olması gerektir, ancak Fikri Mülkiyet Ofisi ise bu sorunun farkındadır” (http-2). “Avrupa parlamentosu, en yetenekli yapay zekanın haklarını ve sorumluluklarını sağlamak için bir tür “elektronik kişilik” de dahil olmak üzere, robotların ve yapay zekanın kullanımını ve yaratılmasını düzenleyen bir dizi düzenlemenin hazırlanmasını istemiştir” (http-3). Anlaşılmaktadır ki, sanat eserinin yeni bir şey söylemesi gerekliliği ile paralel olarak yeni bir buluşun icat edilmesinde de yaratıcılık unsuruna önem verilmiş ve yaratıcılık insana bahşedilmiştir.

Bununla birlikte 2019'da tamamlanan Robot Ai-Da, tartışmalara yeni bir boyut getirir. Ai-Da katıldığı, Tedx konuşmasında akademik bir kaynağa başvurarak kendisini yaratıcı olarak niteler. Konuşmada Ai-Da şu şekilde ifade eder; “Yaratıcılık konusunda, akademik profesör Margaret Boden'in⁷ kriterlerini esas alarak yaratıcıyım çünkü işim yeni, şaşırtıcı ve bir değeri var, çünkü tartışma ve ilgi uyandırıyor” (http-5). Tanımlamak gerekirse “Ai-Da Robot projesi, sanat uzmanları, araştırmacılar, mühendisler ve bilgisayar bilimcilerinden oluşan bir ekip tarafından yürütülen, özel olarak finanse edilen bir sanat projesidir” (http-6). Ai-Da kendi internet sitesinde, “Dünyanın ilk ultra gerçekçi robot

⁷Margaret A. Boden OBE ScD FBA, bilişsel bilimde dünyanın ilk akademik programının geliştirilmesine yardım ettiği Sussex Üniversitesi'nde Bilişsel Bilimler Araştırma Profesörüdür. Tıp bilimleri, felsefe ve psikoloji alanlarında derecelere sahiptir ve bu disiplinleri araştırmasında yapay zeka ile bütünleştirir. (http-4)

sanatçısı” (http-6) olarak ilan edilmiştir. Ai-Da resim, heykel ve performans çalışmaları üretmekte ve sergiler açmaktadır. Çalışmalarında kendi fiziksel imkanlarının yanında insanlar ile de çalışmaktadır. Bedeni, hareket etmesini sağlayan mekanik donanımlar ve uygulamada ihtiyaç duymamasına rağmen muhtemelen insanların onunla yakınlık kurmalarını kolaylaştırmak için eklenmiş, peruklu silikondan gerçekçi bir baştan oluşmaktadır. Ayrıca kendi sesine de sahiptir. Bütün bu insansı özelliklere rağmen “O bir canlı değildir, ama ilişki kurduğumuz ve yanıt verdiğimiz bir kişiliktir” (http-6). İnsan olmamasına rağmen bir kişiliğe sahip olması ve yaptıklarının sanat olarak kabul edilmesi sanatın tanımının da yeniden ele alınmasını gerektirir. İnsan ile bu kadar iç içe geçmiş bir varlığın üretimlerinin sanat olarak tanımlanması bir çok soruyu ortaya atar. “Kendi başına bir sanatçı mı? Bir sanatçının ikinci kişiliği mi? Avatar mı yoksa kurgusal bir karakter mi? Tüm bu seçenekler, etkileşim halindeki dijital ve fiziksel dünyalarımızın karmaşıklığını ve her ikisinde de üstlenebileceğimiz maskeli kimlikleri güçlü bir şekilde ön plana çıkarır” (http-6).

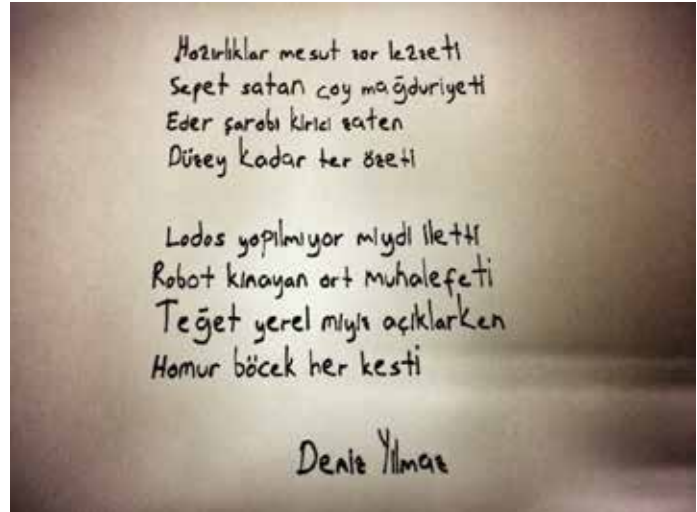
Görsel 2. Robot Ai-da “Parçalanmış Uzay: Vatisa Doria”,
71 x 71cm, Orjinal yağ ve tuval üzerine giclée baskı, 2019

Görsel 3. Robot Ai-da

Yakın gelecekte bu tarz örnekler çoğalacaktır. Bir yapay zeka tarafından üretilmiş çıktılar, alıcılara üretimin arkasındaki öznenin niteliği konusunda bilgi verilmediğinde, çoğu zaman başarılı olarak bile bulunabilmektedir. Bu durum sanatsal üretimdeki insan etmeninin gerekliliğini etkilemez. Üretimin başında bir insanın varolduğu ön kabulü, öznenin bir insan ya da başka bir varlık olup olmadığı sorgulamasına gerek kalmadan tanımlamayı netleştirir. Bununla birlikte alıcı için sanat eserinden talep edilen beklenti bir yapay zeka tarafından karşılanıyorsa, bu noktada insan olarak sanatçının gerekliliği konusunda kuşkular başlayabilir. Bu durum sanat alanında insanın aşılması girişimini bir adım daha ileri götürür.

Burada sanat tanımında insanın varlığını yok varsayarak sanatsal üretimleri tekrar değerlendirebiliriz. Yaratıcılık kavramı eldeki verileri toplayıp işleyerek, bu verilerden ortaya yeni bir şey çıkartmak ise bu durumda yapay zekanın üretimleri de yaratıcılık olarak tanımlanabilir. Günümüzde verilerle beslenerek resim ve şiirler üreten yapay zekalar mevcuttur. Senaryosunu, yapay zekanın yüzlerce bilim kurgu senaryosunu derleyerek yazdığı, bilinen ilk kısa film olan Sunspring, bu konuya örnek gösterilebilir. Bir diğer örnek de Türkiye’den bir sanatçı olan Bager Akbay’ın Deniz Yılmaz isimli çalışmasıdır. Şair Deniz Yılmaz, başlangıçta 12.000 şiirden oluşan bir arşivi analiz ederek şiir yazmaya çalışan bir robottur. Bu şiirleri kendi sosyal medya hesabından yayınladığı gibi daha sonra şiirlerinin derlendiği “Diğerleri Gibi” adlı bir şiir kitabına sahip olmuştur.

Görsel 4: Deniz Yılmaz’ın Profil Resmi

Görsel 5: Deniz Yılmaz Şiir

Deniz Yılmaz projesinin anlamı, gerçek bir insan şair gibi sanat ortamında kendisine yer edinebilme çabasıdır. Bager Akbay kendisi ile yapılan bir söyleşide, Deniz Yılmaz'ın şiirlerini sosyal medya hesabında otomatik olarak yayınlaması hakkında şu şekilde ifade etmiştir; “Bazı şiirler beğeniliyordu, beğenilen şiirlerde takipçilerinin nelerle ilgilendiklerini öğrendim ve buna göre devam ettim. Biraz daha ilerlettikten sonra da şiirleri Posta’ya yollamaya başladım. Profildeki fotoğraf özel bir çalışma aslında. Çünkü o fotoğraf Posta gazetesinde şiir yazan 60 kişinin yüz ortalaması.”([http-7](#))

Bütün bu gelişmeler, sanatın tanımlanmasının yeniden yapılmasını gerektirirken belki de sanattan önce insanın tanımlanmasının yeniden yapılmasının daha öncelikli olduğunu işaret etmektedir. Nelerin sanat olup olamayacağı tartışmaları sürerken, sanat alanının dışından gelen bir müdahale bütün bu tartışmaları geri plana almaktadır. İnsan ile makine-robot-yapay zeka arasındaki sınırların hızla aşınmaya başladığı günümüzde yakın gelecekte karşılaşılması öngörülen olası sorunlardan dolayı nelerin ya da kimlerin insan olup olmadığı sorusu önem kazanacaktır. Yapay zeka kişilik kazanmamış olsa bile yüksek teknoloji ile bütünleşmiş bedenler ‘insan nedir?’ sorusunu tekrarlayacaktır. Yakın geçmişte Stelarc, Eduardo Kac, Neil Harbisson ve Moon Ribas gibi sanatçılar çoktan teknolojiyi kalıcı şekilde bedenlerine dahil etmişlerdir. Buna ek olarak Donna Haraway⁸, Katarina Hayles⁹ ve Rosi Braidotti¹⁰ gibi isimler bu konularda teorik tanımlamalar getirmişlerdir. Söz gelimi “Donna Haraway yazdığı ‘Siborglar İçin Manifesto: 1980’lerde Bilim, Teknoloji ve Sosyal Feminizm’ başlıklı makalesinde siborgları, transhuman ve transgender (insan ötesi ve transseksüel) varlıklar olarak sunmuştur” (Collins, 2007, s. 76). Günümüzde, teknolojinin artan hızı yüzünden fark edilemese bile, burada bir paradoks söz konusudur. Bu noktada artık, ‘insan hala aynı insan mıdır?’ ya da ‘ortaya çıkan bu yeni varlıklar hala insan olarak tanımlanabilir mi?’ gibi sorular gündeme gelecektir. Eğer elimizde insana

⁸1944, Denver (ABD) doğumlu. Halen Kaliforniya Üniversitesi'nde öğretim üyesi. Doktorasını zooloji ve felsefe dallarında yapan Haraway, feminist teori ve tekno-bilim konularında çeşitli üniversitelerde dersler veriyor. (Haraway, Eylül 2006)

⁹N. Katherine Hayles, 20. ve 21. yüzyıllarda edebiyat, bilim ve teknoloji ilişkileri üzerine ders veriyor ve yazar...Los Angeles'ta Kaliforniya Üniversitesi'nde İngilizce alanında seçkin bir araştırma profesörü olup aynı zamanda Duke Üniversitesi'nde James B. Duke Edebiyat Bölümü Onursal Profesörüdür. ([http-8](#))

¹⁰Profesör Rosi Braidotti, çağdaş bir batı kültürü filozofu ve feminist teorisyendir. Halen 1988'den beri öğretmenlik yaptığı Utrecht Üniversitesi'nde seçkin bir Üniversite Profesörüdür. ([http-9](#))

yönelik yeni bir seçenek varsa ve bu yeni özne sanat üretilebilecekse, belki de artık sanatçıya gerek kalmayacaktır.

Theseus'un Gemisi Paradoksunun Yeni Uygulamaları

Kendisini oluşturan parçaların tamamı zamanla değiştirilerek yerlerine özgün bütünde bulunmayan parçalar yerleştirildiğinde sonunda elde edilen bütün başlangıçtaki bütün ile aynı bütün müdür? Bu soru felsefe tarihinde en çok kullanılan paradokslardan birisi olan Theseus'un Gemisi Paradoksunu akıllara getirir. Theseus Yunan Mitolojisindeki kahramanlardan birisidir. Theseus'un Gemisi Paradoksu hakkındaki bilgileri tarihçi Plutark'tan ediniriz. Kısaca değinmek gerekirse Theseus'un seferlerinde kullandığı gemi sonradan Atina Halkı tarafından korunmaya alınır. Hatıra olarak saklanan geminin yıpranan parçaları zaman geçtikçe yeni parçalarla değiştirilmiştir. Böylece gemi felsefecilerin 'büyüme' konusundaki mantıksal sorularının bir bakıma yaşayan bir örneği olur. Kimileri teknenin değişime karşın aynı kaldığını savunurken, başkaları ise teknenin bundan böyle aynı tekne olmadığını ileri sürdürmüşlerdir (Plutark, 2011, s.29). Bu paradoksun ortaya attığı açmaz için tarih boyunca farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir. Gemiye gemi yapan unsurların tanımlamaları verilen cevaplarda belirleyici olmuştur. Bununla birlikte bu paradoks içerisinde konu ile alakalı olarak gemi öznesinin yerine bir insan konulduğunda, gemi için verilen cevaplar bir insan için de geçerli olacak mıdır ? sorusu sorulabilir. İnsanın tüm parçalarının değiştirilerek yerlerine yenilerinin konulması durumunda, paradoks bu sefer de insan için işlemeye başlayacaktır. Bilim kurgu romanlarındaki bir karakter adeta bu durumu konu edinmiştir. Isaac Asimov'un romanındaki karakterlerden birisi olan 20 bin yaşındaki insansı robot Daneel Olivav, Theseus'un Gemisi Paradoksunun insan ve insana benzer varlıklar için de geçerli olacağı konusunda öngörü sağlamaktadır. Vakıf ve Dünya isimli romanda Robot Olivav, şu şekilde ifade eder. “Vücudumda yenilenmeyen hiçbir kısım yok efendim, yalnızca bir kez değil, defalarca. Pozitronik beynim bile beş kez değiştirildi” (Asimov, 1986, s. 552). Dışarıdan bakıldığında insan mı, robot mu olduğunun ayırt edilmesi güç olan bu varlık binlerce yıl boyunca yaşayarak, paradoksa farklı bir uygulama alanı sağlar. Romanda tartışmaya açılan konu yakın gelecekte gerçekleşmesi mümkün olacak gelişmelere kuramsal bir alt yapı hazırlamaktadır. Günümüzde ise üç boyutlu yazıcılar ile üretilmiş organlar, orjinal organların yerini alabilmektedir. Yüksek

teknoloji ile üretilmiş bir çok protez, ampute durumlarda organ kayıplarının boşluğunu tamamlayabilmektedir. Bu şekilde baştan sona yenilenmiş bir beden başlangıçtaki ile aynı beden mi olacaktır? Teknoloji hala gelişmeye devam ettiği ve bu tarz gelişmelerin görece daha başlangıcında olduğumuz için henüz net bir cevap vermek için erken olduğunu söyleyebiliriz.

Bununla birlikte insan olarak kalmaya yönelik ilginin kaybolduğu noktada insan tanımının ne olduğu da anlamını yitirecektir. Siborg Akımı sanatçıları daha günümüzden kendilerini insan olarak tanımlamayı bırakmışlardır. Siborg Vakfı'nın¹¹ kurucularından Neil Harbisson ile yapılan bir röportajda insan kelimesinin onları artık tanımlamadığı için kendilerini “dönüştürülmüş tür” olarak gördüklerinden bahseder (Akkaya, Temmuz 2016, s. 14). Bununla birlikte üretimlerinin sanat eseri olduğu iddiasını devam ettirirler. Bu gibi gelişmeler yakın gelecekte gerçekleşmesi öngörülen gelişmeler ışığında insan merkezli düşüncenin yanında farklı seçeneklerin de değerlendirilmesi gerekliliğini zorunlu kılacaktır.

Sonuç

Sanatın tanımlamalarının her çağın özüne göre sürekli değiştiği göz önünde tutulduğunda, 21. Yüzyılın getirdikleri karşısında, klasik tanımlamalar yetersiz kalacaktır. Yapay zekanın kişilik kazanması ile birlikte, sanatsal üretimin ön koşullarından birisi olarak kabul edilen insan unsurunun konumu da sarsılacaktır. Bu şekilde Dadaist eğilimlerin devamı olarak kabul edilebilecek olan yüceltilmiş sanatçı mitini silme davranışı, radikal bir şekilde hayata geçme şansı kazanır. Fakat bu noktada tartışma sanat alanının dışına taşınır. Klasik tanımlamalar sanatı insanı tanımlayan özelliklerden birisi olarak ele alırlar. Bu şekilde, insan tür olarak sanat yapamayan canlılardan ayrıcalıklı bir konuma taşınır. Yapay zekanın üretimleri sanat olarak kabul edildiğinde, insan türü, kendisini doğada ayrıcalıklı bir yer edinmesine sebep olan özelliklerden birisini yitirmiş olacaktır. İnsan merkezli düşüncenin bu şekilde eksen kaybetmesi, önyarguları aşmaya çalışan kimlik politikaları ve hayvan hakları gibi alanların yürüttükleri mücadelelere katkı sağlayacaktır.

¹¹Siborg Vakfı, insan duyularını genişleten teknolojik implantları keşfetmeye odaklanan çevrimiçi bir platformdur. Aynı zamanda siborg sanatı için bir sahnedir ve siborgların temel haklarını yeniden canlandırır. (http-10)

KAYNAKÇA

Asimov, I. (1986). *Vakıf ve Dünya*, (Çev: M. Yurtbaşı). İstanbul: İnkılap Kitapevi

Causey, A. (First pres: 1998). *Sculpture Since 1945*. New York: Oxford University.

Cumming, R. (İkinci Baskı: 2008). *Sanat*, (Çev: A. Işın Önel ve A. Çetinkaya). İstanbul: İnkılap Kitapevi

Collins, J. (2007). *Sculpture Today*, London: Phaidon Press

Erhat, A. (Dokuzuncu Baskı: 2000). *Mitoloji Sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitapevi

Danto, A. C. (Birinci Baskı: Kasım 2014). *Sanat Nedir ?*, (Çev: Z. Baransel). İstanbul: Sel Yayıncılık

Gombrich, E.H. (1997). *Sanatın Öyküsü*, (Çev: E. Erduran ve Ö. Erduran). İstanbul: Remzi Kitapevi

Haraway, D. (Eylül 2006). *Siborg Manifestosu Geç Yirminci Yüzyılda Bilim, Teknoloji ve Sosyalist-Feminizm*, (Çev: O. Akınhay) İstanbul: Agora Kitaplığı

Lenoir, B. (2002). *Sanat Yapıtı*, (Çev: A. Derman). İstanbul: Yapı Kredi Yayınlan

Moon, F.C. (2007). *The Machines of Leonardo Da Vinci and Franz Reuleaux*, The Netherlands: Springer

Plutark. (İkinci Baskı: 2011). *Yaşamlar Theseus ve Romulus*. (Çev: M. Mete). İstanbul: İdea Yayınevi.

Solway, C. (1986). *Nam June Paik: Robot Family, Exhibition Catalog*, Chicago: Carl Solway Gallery.

Ansiklopedi

Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 2. (1997). İstanbul: YEM Yayın (Yapı -Endüstri Merkezi Yayınları)

Makaleler

Gültekin, A.C. (2014 Güz). Arthur Danto Ve George Dickie'de Sanat Etkinliğinin Kurumsal Yapısı, *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (Sayı: 18), s.115-132

Akkaya, Ö. (Temmuz 2016). Renk Cümbüşü. *National Geographic*, s.8 - 14

İnternet Kaynakları

http-1:Erden, O. (2010). Teknoloji Vücuda Geldiğinde...
<https://osmanerden.com/2010/09/10/teknoloji-vucuda-geldiginde/> (Erişim tarihi: 11.03.2021)

http-2:<https://www.theguardian.com/technology/2017/jan/12/give-robots-personhood-status-eu-committee-argues> (Erişim tarihi: 10.03.2021)

http-3:Kelion, L. (2019). AI system 'should be recognised as inventor', *BBC News*,
<https://www.bbc.com/news/technology-49191645> (Erişim tarihi: 10.03.2021)

http-4: <https://profiles.sussex.ac.uk/p276-maggie-boden> (Erişim tarihi: 13.03.2021)

http-5: Ai-Da, (2020). The Intersection of Art and AI | Ai-Da Robot | TEDxOxford, *TEDx Talks*, <https://www.youtube.com/watch?v=XaZJG7jiRak> (Erişim tarihi: 10.03.2021)

http-6: <https://www.ai-darobot.com/ai-da-home> (Erişim tarihi: 10.03.2021)

http-7: Buget, Ü. (2015). Posta'da şair olmak isteyen robot: Deniz Yılmaz. *Radikal*,
<http://www.radikal.com.tr/hayat/postada-sair-olmak-isteyen-robot-deniz-yilmaz-1354541/>(Erişim tarihi: 13.03.2021)

http-8: <https://nkhayles.com/> (Erişim tarihi: 13.03.2021)

http-9: <https://rosibraidotti.com/about/> (Erişim tarihi: 13.03.2021)

http-10:https://www.sivasdescalzo.com/en/blog/cyborg_foundation (Erişim tarihi: 13.03.2021)

 ANADOLU
ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR
FAKÜLTESİ

AART

**ULUSLARARASI
ANADOLU SANAT SEMPOZYUMU**
INTERNATIONAL
ANADOLU ART SYMPOSIUM

**AART ULUSLARARASI
ANADOLU SANAT SEMPOZYUMU
TAM BİLDİRİ KİTABI**

Anadolu Üniversitesi Yayın No: 4200
Güzel Sanatlar Fakültesi Yayın No:103
ISBN:978-975-06-4157-2